

# บทที่ 1

## บทนำ

### บทนำ

การผลิตทางเกษตรมีความสำคัญอย่างมากต่อเศรษฐกิจของประเทศ เพราะสินค้าเกษตรเป็นแหล่งที่มาที่สำคัญของเงินตราต่างประเทศ การวางแผนการผลิตที่ดีและเหมาะสมจะช่วยส่งเสริมให้ผู้ผลิตหรือเกษตรกรสามารถทำการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์การผลิตทางเกษตร จะเป็นแนวทางให้ผู้ศึกษาเกิดแนวความคิดที่จะนำไปสู่ความมีเหตุผลและช่วยส่งเสริมให้มีความรู้และเข้าใจเรื่องการผลิตทางเกษตรมากขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการผลิตทางเกษตรของประเทศด้วย ดังนั้นผู้ศึกษาจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ ตลอดจนลักษณะของสินค้าเกษตรที่แตกต่างจากสินค้าประเภทอื่น ๆ เสียก่อนเพื่อเป็นพื้นฐานที่จะศึกษาเนื้อหาของวิชานี้ต่อไป

### หัวเรื่อง

- 1.1 ความหมาย และความสำคัญของเศรษฐศาสตร์การผลิตทางเกษตร
- 1.2 จุดอ่อนและความเสียเปรียบของผลผลิตเกษตร

### สาระสำคัญ

1.1 เศรษฐศาสตร์การผลิตทางเกษตร เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับการนำเอาความรู้ทางเศรษฐศาสตร์มาประยุกต์กับการผลิตสินค้าทางเกษตรเพื่อหาแนวทางให้แก่ผู้ผลิตหรือเกษตรกรในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดและบรรลุเป้าหมายสูงสุดของผู้ผลิต

1.2 ผลผลิตทางเกษตรมีลักษณะและคุณสมบัติต่าง ๆ ที่เป็นจุดอ่อนและเป็นข้อเสียเปรียบ เมื่อเทียบกับผลผลิตทางอุตสาหกรรมทั้งในด้านตัวของผลผลิตเกษตรเองและลักษณะของวิธีการผลิตสินค้าเกษตร

### วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาบทที่ 1 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

- 1.1 อธิบายความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์การผลิตทางเกษตร
- 1.2 อธิบายถึงความแตกต่างระหว่างสินค้าเกษตรกับสินค้าประเภทอื่น

## 1.1 ความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์การผลิตทางเกษตร

วิชาเศรษฐศาสตร์เป็นวิชาที่ศึกษาถึงการจัดสรรปัจจัยการผลิตหรือทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ที่มีอยู่อย่างจำกัด และศึกษาถึงว่าสังคมจะจัดสรรปัจจัยหรือทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดอย่างไรจึงจะบรรลุเป้าหมาย

จากหลักการดังกล่าวข้างต้น นักเศรษฐศาสตร์จึงได้นำเอาเทคนิคและทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์มาประยุกต์เข้ากับปัญหาการผลิตทางเกษตร นักเศรษฐศาสตร์ให้ความสนใจในเรื่องการผลิตและการจำหน่ายสินค้าที่มีประสิทธิภาพ สนใจถึงการกำหนดประเภทของสินค้าเกษตรกรรมที่ผู้บริโภคต้องการซื้อ การจัดการไร่นาเพื่อส่งเสริมให้การทำไร่นาของตนมีประสิทธิภาพมากที่สุด การตลาดสินค้าเกษตร ตลอดจนโครงการของรัฐบาลเกี่ยวกับการผลิตทางเกษตร

ในการผลิตสินค้าทางเกษตรนั้นก็คล้ายคลึงกับการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม คือ มีกรรมวิธีในการผลิตที่แตกต่างกันไปสำหรับสินค้าแต่ละชนิด เช่น บางอย่างก็เป็นการผลิตแบบ labour - intensive บางอย่างก็เป็นการผลิตแบบ capital-intensive ในการผลิตสินค้าทางเกษตรโดยเฉพาะการเพาะปลูกพืชต่าง ๆ เกษตรกรจะพิจารณาถึงสภาพดินฟ้าอากาศ ที่ดิน จำนวนแรงงาน ปุ๋ย การจัดการฟาร์ม การเก็บเกี่ยว การป้องกันรักษาโรคพืช การตลาด ราคาของสินค้าเกษตร นโยบายการช่วยเหลือของรัฐบาล เป็นต้น

สำหรับนักเศรษฐศาสตร์ได้ให้ความสนใจศึกษาถึงเรื่องเกี่ยวกับการทำไร่นาด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ

1. เนื่องจากนักเศรษฐศาสตร์มีความสนใจในการจัดสรรปัจจัยการผลิตเพื่อการทำฟาร์มอย่างไรจึงจะมีประสิทธิภาพ คำว่า “ประสิทธิภาพ (efficiency)” ในที่นี้หมายถึง การได้รับผลผลิตเป็นจำนวนมากที่สุดจากปัจจัยการผลิตจำนวนหนึ่ง หรือหมายถึง การใช้ปัจจัยการผลิตจำนวนน้อยที่สุดเพื่อผลิตให้ได้ผลผลิตตามต้องการจำนวนหนึ่ง และเนื่องจากปัจจัยในการผลิตทางเกษตรมีน้อยและหายากและมีคุณค่าต่อสังคมมาก ดังนั้นนักเศรษฐศาสตร์จึงแสวงหาหลักการ (principle) ที่จะทำให้การจัดสรรปัจจัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดทั้งต่อบุคคลและสังคม

2. นักเศรษฐศาสตร์ถือว่า ฟาร์มหรือไร่นาของเกษตรกรก็คือหน่วยธุรกิจหน่วยหนึ่งของระบบเศรษฐกิจเช่นกัน ดังนั้นปฏิกิริยาของฟาร์มที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงในราคา เทคนิคการผลิต นโยบายของรัฐหรือแรงกระตุ้นอื่น ๆ นับว่าเป็นเรื่องที่ควรศึกษา เช่น ระยะเวลาการ

ดังนั้นจากที่กล่าวไปข้างต้นนี้ สรุปได้ว่า “วิชาเศรษฐศาสตร์การผลิตทางเกษตร (ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิชาเศรษฐศาสตร์) เป็นวิชาที่ศึกษาถึงการชี้ช่องทางหรือแนวทางให้แก่ผู้ผลิตคือ เกษตรกรในการใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิตให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด เศรษฐศาสตร์การผลิตทางเกษตรเป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์ที่ทำให้เกษตรกรบรรลุซึ่งเป้าหมายสูงสุดโดยอาศัยการเลือกใช้ทรัพยากร ทุน ที่ดิน แรงงาน และการจัดการ ตามหลักที่ทำให้ได้ค่ามากที่สุดและน้อยที่สุด นั่นคือ กำหนดสภาวะต่าง ๆ ที่ทำให้บรรลุเป้าหมายกำไรสูงสุดหรือเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด”<sup>1</sup>

## กิจกรรมที่ 1.1

จงอธิบายความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์การผลิตทางเกษตร

### แนวตอบกิจกรรมที่ 1.1

เศรษฐศาสตร์การผลิตทางเกษตร เป็นวิชาที่ศึกษาถึงการชี้ช่องทางหรือแนวทางให้แก่ผู้ผลิตหรือเกษตรกรในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด วิชานี้มีความสำคัญมากต่อเศรษฐกิจของประเทศและผู้เกี่ยวข้องในการผลิตทางเกษตรเพราะความรู้ที่ได้รับจากวิชานี้ทำให้ผู้ศึกษามีความรู้ทางด้านเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับการผลิต และสามารถนำไปใช้ทำความเข้าใจในปัญหาและให้ข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ไขเกี่ยวกับการผลิตทางเกษตร

## 1.2 จุดอ่อนและความเสียเปรียบของผลผลิตเกษตร<sup>2</sup>

---

<sup>1</sup> กำพล อุดลย์วิทย์, เศรษฐศาสตร์การผลิตทางเกษตร, (กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2521), หน้า 3.

<sup>2</sup> ธเนศ กองประเสริฐ, การพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปเพื่อการส่งออกของประเทศไทย, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2520.

กล่าวโดยทั่วไป ผลผลิตเกษตรนั้นมีลักษณะและคุณสมบัติต่าง ๆ ที่นับว่าเป็นจุดอ่อนเมื่อเปรียบเทียบกับผลผลิตทางอุตสาหกรรมอยู่หลายประการ ซึ่งอาจแยกพิจารณาได้ 2 กรณี คือ ลักษณะของตัวผลผลิตนั้น กับลักษณะของการผลิต<sup>3</sup>

1. จุดอ่อนของผลิตผลเกษตรในแง่ของตัวผลผลิต ผลผลิตเกษตรส่วนใหญ่มีลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้ คือ

ก. เป็นสินค้าประเภทวัตถุดิบ ต้องแปรรูปหลายชั้นก่อนจะกลายเป็นวัตถุดิบค้าสมบูรณ์พร้อมที่จะขายให้แก่ผู้บริโภค ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ในสหรัฐ ซึ่งปรากฏผลว่า ผลิตผลเกษตรร้อยละ 72 จะต้องมีการแปรรูปเสียก่อนที่จะจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคคนสุดท้ายได้ มีผลิตผลเกษตรเพียงร้อยละ 28 เท่านั้น ที่จะจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคคนสุดท้ายได้เลยโดยไม่ต้องแปรรูป การแปรรูปที่กล่าวมานี้หมายรวมถึงทั้งการแปรรูปอย่างง่าย ๆ เช่น การแปรรูปโค กระบือ หรือ สุกรมีชีวิต ให้เป็นเนื้อชำแหละ และการแปรรูปที่ละเอียดซับซ้อนเช่น การทำอาหารสำเร็จรูปจากเนื้อโค กระบือ หรือสุกร การแปรรูปกระดูกสัตว์เป็นปุ๋ยหรือกาว การทำน้ำตาลจากอ้อย เป็นต้น กรรมวิธีต่าง ๆ ในการแปรรูปสินค้าเกษตรให้เป็นสินค้าสำเร็จรูปนี้ได้เปลี่ยนรูปร่างของผลิตผลไปจากเดิม จนบางครั้งบอกไม่ถูกว่าเป็นผลิตผลเกษตรมาก่อนข้อเท็จจริงนี้แสดงให้เห็นว่าผลิตผลเกษตรนั้นนอกจากจะต้องใช้เวลาผลิตตามธรรมชาติแล้ว ก่อนที่จะจำหน่ายให้ผู้บริโภคก็จะต้องผ่านกรรมวิธีแปรรูปต่าง ๆ อีกด้วย นับว่ามีความยุ่งยากและต้องผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ยืดยาวกว่าสินค้าอุตสาหกรรมมาก และทำให้มีค่าใช้จ่ายการตลาดเกิดขึ้น คือ ค่าใช้จ่ายในการแปรรูป

ข. เป็นสินค้าที่มีน้ำหนักมาก กินเนื้อที่ กับมีความยุ่งยากสิ้นเปลืองในการขนส่งและเก็บรักษามาก ลักษณะเช่นนี้กระทบกระเทือนถึงการทำหน้าที่การตลาดซึ่งเกี่ยวกับตัวสินค้านั้นโดยตรงกล่าวคือ ทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการขนส่งและเก็บรักษาสูง ผลิตผลเกษตรส่วนใหญ่จะสู้ราคาขนส่งที่สูงของการขนส่งที่มีประสิทธิภาพดีไม่ได้ จึงต้องใช้บริการการขนส่งที่มีราคาถูกหรือการขนส่งที่ไปได้ช้า ซึ่งทำให้การเข้าถึงตลาดทำได้ไม่ดีและเร็วเท่าที่ควร ทำให้เสียเปรียบคู่แข่งขั้นได้ และบางครั้งสินค้าก็เสื่อมเสียหรือเปลี่ยนคุณภาพไป ทำให้การประหยัดที่ได้ไม่คุ้มกับความเสียหาย ดังนั้นเมื่อเทียบกับสินค้าอุตสาหกรรมแล้ว ต้นทุนหรือค่าใช้จ่าย

<sup>3</sup> อียบ นาคะจัด, การค้าปุ๋ยสัตว์ของประเทศไทย (โค กระบือ และสุกร), (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภักดีประดิษฐ์, 2504) หน้า 1-6 และ ธรรมบุญ ลัดพลี, การตลาด, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา, 2510), หน้า 30-33, 70-74.

ค. เป็นสินค้าประเภทที่เน่าเสียได้ง่าย (**Perishable Goods**) สินค้าทุกชนิดทั้งสินค้าเกษตรและสินค้าอุตสาหกรรม ย่อมมีการเสื่อมเสียคุณภาพไปตามกาลเวลา แต่เมื่อเทียบกันแล้วก็ต้องยอมรับว่า สินค้าเกษตรนั้นเน่าเสียและเสื่อมคุณภาพได้ง่ายกว่าสินค้าประเภทอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลิตผลเกษตรบางชนิด เช่น ผัก ผลไม้ หรือเนื้อสัตว์ต่าง ๆ เป็นต้น จะต้องส่งให้ถึงตลาดหรือผู้บริโภคให้เร็วที่สุด มิฉะนั้นคุณภาพก็จะเสื่อมลง ส่วนสินค้าที่ไปถึงตลาดแล้วก็ต้องรีบจำหน่ายหรือไม่เช่นนั้นก็จะเก็บรักษาด้วยกรรมวิธีพิเศษต่าง ๆ ก่อนที่จะเน่าเสียหายไปหมด ถึงแม้จะมีผลิตผลเกษตรบางอย่าง เช่น ข้าวเปลือก ข้าวโพด ฝักงา ปอฝอก เป็นต้น อาจเก็บได้นานเป็นปี ๆ แต่เมื่อเทียบกับผลิตผลอุตสาหกรรมแล้วผลิตผลเกษตรดังกล่าวก็นับว่าเสียหรือเสื่อมค่าได้เร็วกว่า ซึ่งเป็นข้อเสียเปรียบสำหรับผู้ผลิตและผู้ค้าผลิตผลเกษตรที่สามารถเก็บสินค้าของตนไว้ได้นานน้อยกว่าผลิตผลอุตสาหกรรมความสามารถที่จะหลีกเลี่ยงสภาวะของตลาดที่ไม่น่าพึงพอใจของสินค้าเกษตรจึงด้อยกว่าสินค้าอุตสาหกรรมและก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายการตลาดในเรื่องของการเก็บรักษา

ง. อุปสงค์ต่อสินค้าเกษตรมีความยืดหยุ่นต่อรายได้และต่อราคาต่ำกว่าสินค้าอุตสาหกรรม เพราะฉะนั้นจึงเป็นการยากที่ประเทศกำลังพัฒนาจะเพิ่มส่วนแบ่งของตนในตลาดโลกได้ ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ย่อมพึ่งสินค้าขั้นปฐมเพียงไม่กี่ชนิดเป็นหลัก ซึ่งทำให้เสี่ยงต่อการผันแปรทางเศรษฐกิจ จากการศึกษาในสหรัฐพบว่า ในระยะยาวนั้นอุปสงค์ต่อราคาของผลิตภัณฑ์ขั้นปฐม คือ อาหารและวัตถุดิบ (Crude Foods and Crude Materials) มีความยืดหยุ่นต่อรายได้เพียง 0.30 และ 0.61 ตามลำดับเท่านั้น ในขณะที่ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปมีความยืดหยุ่นต่อรายได้สูงมากตั้งแต่ 1.1 - 2.63<sup>4</sup>

จ. เป็นสินค้าที่มีมูลค่าต่ำ ผลิตผลเกษตรส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่มีราคาถูก เนื่องจากเป็นสินค้าธรรมดาสามัญที่มีผู้ผลิตอยู่หลายราย การผลิตก็ไม่ต้องใช้เทคโนโลยีซับซ้อน และส่วนใหญ่ส่งออกในรูปของวัตถุดิบ จึงไม่ได้คำตอบแทนต่อกรรมวิธีทางอุตสาหกรรมที่จะมีผลทำให้สินค้านั้นมีมูลค่าสูงขึ้นจากเดิมมาก เพราะฉะนั้นผลิตผลเกษตรจะเสียเปรียบสินค้าอุตสาหกรรมในด้านมูลค่ามาก

---

<sup>4</sup> Keith Jay, **Trade and Development : Trade Performance and Prospects of Developing**

**Countries** (Washington, D.C.: Agency for International Development, 1972), p.14.

2. จุดอ่อนของผลิตผลเกษตรในแง่ของการผลิต กิจกรรมการเกษตรมีลักษณะ  
 รูปร่างในการผลิตแตกต่างไปจากอุตสาหกรรมมาก ซึ่งลักษณะเฉพาะเกี่ยวกับการผลิตเช่นนี้  
 ก่อให้เกิดปัญหาและความเสียเปรียบเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ

ตาราง 1.1

ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อรายได้สำหรับสินค้าประเภทอาหาร

ประเภทสินค้า	Income elasticity	ประเภทสินค้า	Income elasticity
นมสด	-0.40	น้ำตาลและวัตถุดิบเสีย	-0.54
เนยแข็ง	0.19	ขนมเค้กและขนมปัง	0.02
ไข่ไก่	-0.41	มะเขือเทศสด	-0.48
เนื้อวัว	0.08	ผักสีเขียวสด	0.13
เนื้อแกะ	-0.21	ผักแปรรูป	-0.17
เนื้อหมู	-0.05	ผลไม้สด	0.48
ขนมปัง	-0.25	น้ำผลไม้	0.94
เนยสด	-0.04	ชา	-0.56
มากาρίน	-0.44	กาแฟ	0.23
		รวม	-0.01

Source: www.booksites.net/sloman

ตาราง 1.2

ความยืดหยุ่นของอุปสงค์สำหรับสินค้าเกษตรในประเทศที่พัฒนาแล้ว

สินค้าเกษตร	ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคา
กาแฟ	ต่ำกว่า  0.50
ชา	- 0.5 ถึง - 1.00
โกโก้	ต่ำกว่า  0.50
น้ำตาล	ต่ำกว่า  0.50
กล้วย	- 0.5 ถึง - 1.00
เมล็ดพืช น้ำมัน และ น้ำมันพืช	- 0.5 ถึง - 1.00
พืชเส้นใย	ต่ำกว่า  0.50
ยางธรรมชาติ	- 0.5 ถึง - 1.00

Source: G.K.Helleiner, **International Trade and Economic Development**

(Middlesex: Penguin Books, Inc.,1972), p.39.

ก. **หน่วยการผลิตมีขนาดเล็ก** เมื่อเทียบกับการผลิตทางอุตสาหกรรมแล้ว หน่วยการผลิตทางการเกษตรจัดได้ว่ามีขนาดเล็ก ประมาณ 3/4 ของผลิตผลทางการเกษตรได้มาจากหน่วยการผลิตรายย่อยระดับครอบครัว ซึ่งหัวหน้าครอบครัวเป็นเกษตรกรธรรมดาที่มีงานหลักคือการมุ่งหน้าผลิตโดยไม่มีเวลา ความรู้ และทุนรอนในการจะหาตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ไม่มีกำลังเงินที่จะสนับสนุนเพื่อให้ได้ประโยชน์จากการรวบรวมขนส่ง หรือการเข้าถึงตลาด ซึ่งต้องทำเป็นกลุ่มก้อนใหญ่จะได้ประหยัดมาก ๆ นอกจากนั้นกระบวนการต่าง ๆ เช่น การเก็บรักษา การคัดเลือกผลิตผลให้ได้มาตรฐาน การแปรรูปต่อเพื่อให้ได้ราคาสูงขึ้น การใช้บริการประเภทขายส่งและ/หรือขายปลีกเพื่อให้มีฐานะในการต่อรองกับตลาดได้เปรียบขึ้น หรือโดยได้ตลาดกว้างขวางจะได้ราคาดีขึ้นและต้นทุนต่ำลง ฯลฯ นั้น จะต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงหากทำเป็นรายย่อย

ข. **แหล่งผลิตส่วนใหญ่อยู่ห่างไกลตลาด และหน่วยการผลิตก็อยู่กระจัดกระจาย** ทั้งนี้เพราะความจำเป็นของสภาวะแวดล้อมตามธรรมชาติของการเพาะปลูก สุดแต่สภาพความสมบูรณ์ของที่ดิน ภูมิอากาศ หรือน้ำ ที่พืชผลแต่ละชนิดต้องการ และแหล่งชุมนุมประชากร ซึ่งเป็นผลให้ส่วนเพิ่มการตลาด (marketing margin) อันเนื่องมาจากการรวบรวมขนส่งสินค้าจากแหล่งผลิตแต่ละราย มีค่าน้อย และผลผลิตมีมากมายหลายชนิด หลายขนาด หลายคุณภาพที่รวบรวมได้จากแหล่งผลิตที่กระจัดกระจายห่างไกลกันเหล่านี้ มีความแตกต่างกันมาก นอกจากนั้นผลิตผลเกษตรเหล่านี้จะต้องผ่านมือผู้ประกอบการต่าง ๆ หลายชั้นกว่าจะถึงมือผู้บริโภคทั้งในหรือนอกประเทศ

ค. **ปริมาณการผลิตไม่แน่นอน** เนื่องจากการผลิตทางการเกษตรต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยทางธรรมชาติหลายอย่าง ซึ่งส่วนใหญ่แล้วนอกเหนืออำนาจการควบคุมของมนุษย์ เช่น ดินฟ้าอากาศ ปริมาณน้ำฝน เป็นต้นจึงเป็นผลให้จำนวนผลผลิตของสินค้าเกษตรแต่ละชนิดในฤดูกาลผลิตหนึ่ง ๆ มักไม่ค่อยแน่นอน ผู้ผลิตไม่สามารถควบคุมปริมาณผลิตได้เหมือนกับการผลิตทางอุตสาหกรรม ความไม่แน่นอนทางด้านอุปทานของผลิตผลเกษตรอันเนื่องมาจากการผลิตต้องพึ่งพาดีนฟ้าอากาศเป็นสำคัญ นับเป็นปัญหาสำคัญของประเทศที่กำลังพัฒนาส่วนใหญ่ นอกจากนั้นเมื่อลงมือเพาะปลูกไปแล้วก็นับได้ว่าผลิตผลเกษตรกลายเป็นสินค้าซึ่งมีปริมาณคงที่ (fixed supplies) ซึ่ง G.J. Stigler เรียกว่า สินค้าประเภทที่ปริมาณคงที่เป็นระยะเวลา (Periodically fixed supplies) เพราะในฤดูกาลผลิตหนึ่ง ๆ เมื่อลงมือเพาะปลูกไปแล้ว ไม่สามารถจะเพิ่มหรือลดปริมาณผลิตได้อีกไม่ว่าความต้องการของตลาดจะสูงขึ้นหรือลดลงก็ตาม การปรับตัวจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อถึงฤดูกาลผลิตถัดไปเท่านั้นซึ่งจะกินเวลานานน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับชนิดของพืชผล โดยเหตุนี้การผลิตทางเกษตรของผลิตผลแต่ละชนิดในแต่ละ

อนึ่ง การที่ความต้องการผลิตผลเกษตรส่วนใหญ่มีความยืดหยุ่นน้อย (inelastic) ยังเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านราคาเป็นอันมากด้วย คือ เมื่อใดที่ปริมาณผลผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด ราคาจะถีบตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว และในทางตรงกันข้ามในฤดูการผลิตใดที่การผลิตได้ผลดี จนปริมาณเสนอขายมีท่วมทันตลาดแล้ว ราคาจะตกต่ำอย่างมาก ซึ่งเป็นปัญหาที่ยากแก่การแก้ไขโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ราคาตกต่ำเมื่อมีผลิตผลล้นตลาดจึงเป็นที่เห็นพ้องต้องกันว่า ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งของประเทศกำลังพัฒนาซึ่งผลิตสินค้าขั้นปฐมส่งออก ก็คือ การควบคุมอุปทาน การที่ปริมาณผลิตผลมีการขึ้นลงมาก เป็นต้นเหตุใหญ่ที่ทำให้รายรับจากการขายสินค้าเกษตรส่งออกขาดเสถียรภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการผลิตทางเกษตรกรรม การเปลี่ยนแปลงทางด้านราคามักจะมีต้นเหตุมาจากด้านอุปทานมากกว่าด้านอุปสงค์

ง. **มีการผลิตเฉพาะฤดูกาล** การผลิตทางการเกษตรนั้นต้องเป็นไปตามฤดูกาล สินค้าเกษตรบางชนิดผลิตได้เฉพาะบางฤดูกาลเท่านั้น จึงทำให้มีผลผลิตในตลาดอยู่ในระยะเวลาสั้น ๆ แล้วก็หายไปจากตลาด แม้แต่พืชหลักของประเทศ เช่น ข้าว ข้าวโพด หรือปอ ก็เช่นกัน ผลิตผลจำนวนมากจะประดังกันออกมาสู่ตลาดภายหลังฤดูเก็บเกี่ยวทันที เป็นผลให้ราคาในคาบเวลานั้นตกต่ำอยู่เสมอ ผลิตผลบางชนิดแม้จะผลิตได้ตลอดปี แต่ก็ยังมีฤดูกาลที่ผลิตได้มากหรือน้อยเหมือนกัน จึงกล่าวได้ว่า พืชผลเกษตรเกือบทุกชนิดไม่สามารถจะผลิตให้ได้ผลสม่ำเสมอตลอดปีไป เนื่องจากเหตุผลทางด้านดินฟ้าอากาศ และเหตุผลทางด้านชีววิทยาของพืชและสัตว์ที่ผลิต ลักษณะเช่นนี้ทำให้เกิดความยุ่งยากในด้านการตลาด กล่าวคือ สำหรับผลิตผลเกษตรที่สามารถเก็บไว้ได้นาน ก็จะต้องมีสถานที่เก็บรักษาที่เหมาะสมจนกว่าจะจำหน่ายได้ซึ่งบางคาบเวลาในปีหนึ่ง สถานที่เก็บอาจจะว่างเปล่าไม่ได้ใช้ประโยชน์อะไรเลย ส่วนผลิตผลที่รักษาไว้นานไม่ได้ จำเป็นต้องส่งออกสู่ตลาดโดยเร็ว ฉะนั้นบรรดาพาหนะขนส่งและอุปกรณ์แช่เย็นต่าง ๆ จะต้องมียู้อย่างพร้อมเพรียง จึงนับว่าเป็นสาเหตุสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้กิจกรรมการตลาดของสินค้าเกษตรมีความยุ่งยากและสิ้นเปลืองกว่าสินค้าอุตสาหกรรม



**จ. มีคุณภาพไม่คงที่** ความไม่แน่นอนในเรื่องคุณภาพของผลิตผลนี้เป็นจุดอ่อนที่สำคัญอีกประการหนึ่งของสินค้าเกษตร และเป็นสิ่งที่ยากแก่การแก้ไขหรือควบคุม เพราะเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ หลายประการ และมีจำนวนไม่น้อยที่อยู่นอกเหนือการควบคุม เพราะเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ หลายประการ และมีจำนวนไม่น้อยที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของมนุษย์ ความแตกต่างและความไม่แน่นอนในด้านคุณภาพ ทำให้มีปัญหาและความยากลำบากในการแยกประเภท และจัดลำดับชั้นคุณภาพ(Standardization and Grading) ทำให้การซื้อและการขายเป็นไปด้วยความยากลำบากและไม่ได้ผลคุ้มค่าที่ควรจะเป็น และบางครั้งก็ทำให้โรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่ต้องการวัตถุดิบที่มีมาตรฐาน ไม่สามารถจะซื้อผลิตผลได้ ความไม่แน่นอนของคุณภาพผลิตผลเกษตรนี้ มิได้กระทบกระเทือนแต่เฉพาะตลาดหรือผู้บริโภคเท่านั้น แม้ผู้ผลิตเองก็จะถูกกระทบกระเทือนด้วย

**ฉ. ไม่สามารถควบคุมให้มีปริมาณพอดีกับความต้องการของตลาด** เรื่องนี้เป็นจุดอ่อนซึ่งก่อให้เกิดปัญหาอย่างใหญ่หลวง ในการบริหารเศรษฐกิจการเกษตรของทุกประเทศ สาเหตุเนื่องจากผลิตผลการเกษตรส่วนใหญ่มาจากผู้ผลิตรายย่อย ๆ ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ทั่วไป และดำเนินการผลิตเป็นอิสระ ผลผลิตแต่ละปีที่ได้ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับดินฟ้าอากาศและขึ้นอยู่กับรูปแบบทางชีววิทยาของพืชและสัตว์ที่ผลิต แม้ว่าเกษตรกรต้องการจะควบคุมให้ผลิตผลของตนเปลี่ยนแปลงไปตามจังหวะความต้องการของตลาด และลงมือดำเนินการเพื่อควบคุมปริมาณอย่างแท้จริงโดยใช้ที่ดินเพาะปลูกเพิ่มขึ้นหรือน้อยลง หรือเลี้ยงแม่พันธุ์สัตว์ที่ให้ผลิตผลมากขึ้นหรือน้อยลง แต่ผลผลิตที่ได้อยู่นอกเหนือการควบคุมของมนุษย์เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากดินฟ้าอากาศ โรคภัย ศัตรูพืช และสัตว์ กับปัจจัยอื่น ๆ เป็นต้นเหตุ นอกจากนี้การที่จะควบคุมผลิตผลเกษตรให้มีจำนวนตรงตามที่ต้องการยังเป็นเรื่องที่ต้องการใช้เวลา จะทำในทันทีทันใดให้ได้ผลตามต้องการเหมือนเช่นการควบคุมการผลิตสินค้าในโรงงานไม่ได้ ดังนั้นกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลผลิตทางเกษตรนั้น จะต้องปรับตนเองให้เข้ากันได้กับอุปทานของสินค้า แทนที่จะปรับปรุงอุปทานของสินค้าให้พอดีกับความต้องการ ซึ่งนับว่าเป็นจุดอ่อนและความเสียหายเปรียบของผลิตผลเกษตรอย่างมหาดลเมื่อเปรียบเทียบกับผลผลิตทางอุตสาหกรรมที่สามารถปรับอุปทานให้เข้ากับความต้องการได้ดีกว่า

ลักษณะอันเป็นจุดอ่อนของผลิตผลเกษตรทั้งหลายดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่าสินค้าเกษตรมีความเสียหายเปรียบสินค้าอุตสาหกรรมเป็นอย่างมากทั้งในแง่ของตัวสินค้าและในแง่ของการผลิต ซึ่งส่งผลมาถึงการตลาดของสินค้าเหล่านี้ด้วย เพราะฉะนั้นประเทศไทยซึ่งต้องพึ่งพารายได้จากการจำหน่ายผลิตผลเกษตรเป็นหลักจึงต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ อันเนื่องมาจากจุดอ่อนมากมายหลายประการดังกล่าว เป็นผลให้เศรษฐกิจโดยรวมมีความ

## กิจกรรมที่ 1.2

จงอธิบายถึงจุดอ่อนและข้อเสียเปรียบของผลผลิตทางเกษตร

### แนวตอบกิจกรรมที่ 1.2

จุดอ่อนข้อเสียเปรียบของผลผลิตทางเกษตรแบ่งออกได้ 2 ลักษณะ คือ

#### (1) ในแง่ของตัวผลผลิตเกษตรเอง

(1.1) เป็นสินค้าประเภทวัตถุดิบต้องแปรรูปหลายชั้นก่อนจะกลายเป็นสินค้าสมบูรณ์พร้อมที่จะขายให้แก่ผู้บริโภค

(1.2) เป็นสินค้าที่มีน้ำหนักมาก กินเนื้อที่

(1.3) เป็นสินค้าประเภทเน่าเสียง่าย

(1.4) อุปสงค์ต่อสินค้าเกษตรมีความยืดหยุ่นต่อรายได้และราคาต่ำ

(1.5) เป็นสินค้าที่มีมูลค่าต่ำ

#### (2) ในแง่ของวิธีการผลิต

(2.1) หน่วยการผลิตมีขนาดเล็ก

(2.2) หน่วยการผลิตอยู่ห่างไกลจากตลาดและอยู่กระจัดกระจาย

(2.3) มีปริมาณการผลิตไม่แน่นอน

(2.4) มีการผลิตเฉพาะฤดูกาล

(2.5) มีคุณภาพไม่คงที่

(2.6) ไม่สามารถควบคุมให้มีปริมาณพอดีกับความต้องการ

### บทสรุป

เมื่อนักศึกษาได้ทราบความหมาย ความสำคัญ และจุดอ่อนหรือข้อเสียเปรียบของผลผลิตทางเกษตรแล้ว ดังนั้นในการนำเอาความรู้ทางเศรษฐศาสตร์มาประยุกต์ในการวางแผนการผลิตทางเกษตรให้เหมาะสมนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงลักษณะพิเศษของสินค้าเกษตรที่แตกต่างจากสินค้าประเภทอื่นด้วย เพื่อช่วยให้การวิเคราะห์และการเสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการผลิตทางเกษตรมีความชัดเจนยิ่งขึ้น